

(63. 5.)

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het onderzoek van dit wetsontwerp in de afdelingen der Kamer gaf aanleiding tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

§ 1. In verschillende afdelingen waren leden, die bezwaar maakten tegen de behandeling van dit wetsontwerp bij gelegenheid der begroting. De belangrijke vraag, die het hier geldt, en de groote uitgaven, die bij de zaak betrokken zijn, maakten het huns inziens wenschelijk, dit wetsontwerp geheel onafhankelijk van de begroting te behandelen, te meer omdat verband daarmede huns inziens geenszins aanwezig is. De vraag, of eene nieuwe bewapening van het leger noodzakelijk is, en of de natie de daarvoor gevorderde geldelijke offers kan dragen, behoort overwogen te worden buiten verband met de gewone jaarlijksche uitgaven betreffende het Departement van Oorlog.

Naar aanleiding van deze opmerking werd door andere leden betoogd, dat er een nauw verband bestond tusschen dit wetsontwerp en de begroting, waarvan het in wezen een deel, in vorm eene wijziging uitmaakt, terwijl het de bedoeling der Regeering moet geweest zijn, krachtens dit wetsontwerp nog in het dienstjaar 1895 aan de bestelling van de geweren gevolg te geven. In ieder geval kon men den Minister geen grief maken van de indiening van dit voorstel op een oogenblik, waarop de begroting bij de Kamer aanhangig was. aangezien het recht der Kamer onverkort bleef, om het wetsontwerp te behandelen, wanneer het haar raadzaam voorkwam. Veeleer moest den Minister de hulde worden gebracht, dat hij dit wetsontwerp zoo spoedig na zijn optreden heeft ingezonden, en dat hij tevens aan de Eerste Kamer de gelegenheid heeft gelaten, om over de wenschelijkheid der aanschaffing van de nieuwe geweren te oordeelen, zonder in de noodzakelijkheid te zijn gelijktijdig over het VIIIste hoofdstuk der begroting eene beslissing te nemen.

§ 2. Door vele leden werd verklaard, dat zij in geene uitgaven voor verbetering der doode weermiddelen meer zouden toestemmen, en allermint geneigd waren aan de natie de groote offers op te leggen, die uit de aanneming van dit wetsontwerp zouden voortvloeien, zoolang niet de regeling onzer levende strijdkrachten was tot stand gebracht. Huns inziens zouden de millioenen, met de bewapening van ons leger gemeoid, verkwist zijn, zoolang dat leger zelf niet was verbeterd. Allereerst worde er voor zorg gedragen, dat er een voor de verdediging van ons land voldoende aantal geoefende manschappen zij, en vooral ook, dat het gehalte van het leger door de invoering van persoonlijken dienstplicht worde verbeterd, alvorens men zich groote offers getrooste voor de aanschaffing van nieuwe geweren. Het ware, volgens deze leden, nog de vraag, of het aanbeveling verdient onder de gegeven omstandigheden een repeteergeweer in handen te geven aan onze miliciens, wanneer deze in het vuur moesten gebracht worden, weinig geoefend als zij zijn. Het repeteergeweer eischt een troep, die ook in het vuur goed onder discipline te houden is; anders leidt het slechts tot munitieverspilling.

Hieraan voegden sommigen nog toe, dat zij aan geen nieuwe uitgaven voor de defensie hunne stem wenschten te geven, zoolang niet een algemeen plan daaromtrent, omvattende zowel de levende als de doode weermiddelen, was vastgesteld. Een dergelijk plan ware het best te ontwerpen door eene commissie,

samengesteld als is aanbevolen bij de behandeling van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor 1895 (Voorloopig Verslag, bladz. 2).

Tegen deze beschouwingen kwamen vele anderen op, en onder dezen ook leden, die met den wensch naar eene spoedige reorganisatie onzer levende strijdkrachten ten krachtigste instonden. Zij wezen er op, dat het oogenblik niet gunstig is, om de invoering van het nieuwe geweer uit te stellen tot na de hervorming van onze levende strijdkrachten, daar, gelijk bij het Iste hoofdstuk der Staatsbegroting is ontwikkeld, (Voorloopig Verslag, bladz. 9) de politieke omstandigheden het schier onmogelijk maken, dat onderwerp thans tot eene oplossing te brengen. Nog veel minder konden deze leden zich vereenigen met het denkbeeld, om in het geheel geen nieuwe uitgaven voor onze defensie te doen, totdat een algemeen stelsel daaromtrent zou zijn vastgesteld, aangezien alsdan zeker in geen jaren van verbetering iets zou komen. Trouwens het moge waar zijn, aldus werd verder gezegd, dat reorganisatie van ons leger dringend noodig is, in geval van oorlog zouden wij toch zeker niet onmiddellijk willen capituleeren, maar de beschikbare manschappen te velde sturen en ons zoo goed mogelijk trachten te verdedigen. En wie zou het alsdan op zijne verantwoording willen nemen, dat onze soldaten met een geweer, veel minder deugdelijk dan dat van den vijand, dezen tegenovergesteld werden? Op dit oogenblik is het geweer, waarmede het Nederlandsche leger bewapend is, van grooter kaliber en zwaarder gewicht dan dat van eenig ander leger in Europa. Voor kleine legers als het onze komt het vooral aan op goede oefening, goede aanvoering en goede bewapening. Men vergete niet, dat ons leger, wat zijne oefening en numerieke sterkte betreft, reeds in de minderheid is, vergeleken zelfs bij de krijgsmacht van landen niet grooter dan Nederland. Men mag deze ongunstige verhouding niet verergeren door het gemis eener deugdelijke bewapening. In zekeren zin kan men zeggen, dat hoe meer men overtuigd is van de onvoldoendheid van ons leger, hoe meer men bereid moet zijn om het bij dit wetsontwerp gevraagde offer te brengen. Ongetwijfeld zou, volgens deze leden, bij invoering van persoonlijken dienstplicht het leger aan gehalte winnen. Maar mag men in afwachting daarvan er in berusten, dat de miliciens, die geen plaatsvervanger heeft kunnen stellen, genoodzaakt zou kunnen worden met een inferieur wapen tegenover een buitendien reeds sterkeren vijand op te treden? Is men inderdaad overtuigd, dat bij den tegenwoordigen toestand van ons leger van verdediging met eenige kans op goeden uitslag geen sprake kan zijn, en dat mitsdien al het geld voor de defensie uitgegeven verkwist is, dan moest men zich niet bepalen tot de weigering van het thans aangevraagde krediet voor de aanschaffing van nieuwe geweren, maar de consequentie daarvan aanvaarden, om, zoolang eene reorganisatie van onze levende strijdkrachten niet is ondernomen, niets meer voor de defensie uit te geven en steeds tegen het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting te stemmen.

Het wederwoord der eerstbedoelde leden luidde, dat de stelling: een klein leger moet goed bewapend zijn, op zich zelve juist is, maar hier niet ter zake afdoet, omdat huns inziens ons land met een zoo klein leger toch niet te verdedigen is.

§ 3. Voor verscheidene leden was het hoofdbezwaar tegen de voorgenomen invoering van een nieuw geweer gelegen in het groote geldelijke offer, dat daarmede gemeoid is. Volgens de raming bedraagt dit in het geheel f 9 500 000, te weten f 9 000 000 voor de landmacht en f 500 000 voor de zeemacht. Gesteld al, de bewering van sommigen, dat deze raming te laag zou blijken, was niet gegrond, dan nog achtten velen de toestand onzer financiën van dien aard, dat eene zoo groote uitgave niet gerechtvaardigd was. Op vorige begrotingen zijn tekorten te dekken, en ook de begroting voor 1895 sluit, zelfs wanneer men de uitgave voor de geweren buiten aanmerking laat, met een aanzienlijk tekort. In de naaste toekomst zijn belangrijke verhoogingen van uitgaven te wachten. Men denke slechts aan den nood der gemeenten. Ook zal de belofte betreffende afschaffing der Rijkstollen nagekomen moeten worden, waardoor de schatkist niet onaanzienlijke inkomsten zal moeten derven. Onder die omstandigheden achtten de leden, wier gevoelen hier werd weergegeven, eene uitgave van minstens f 9 500 000 te drukkend voor onze financiën. Men vergete hierbij niet, dat men zich nog slechts enkele jaren geleden de kosten getrooste van eene wijziging van het thans in gebruik zijnde geweer.

Enkele leden, in dit gevoelen deelende, meenden, dat men moest trachten, op andere uitgaven zoo veel te bezuinigen, als

voor de aanschaffing der nieuwe geweren noodig is. Hun inziens kon o. a. aan de voltooiing der Stelling van Amsterdam minder snel worden voortgewerkt.

Naar het gevoelen van vele andere leden, kan eene uitgave van f 9 500 000, indien zij strikt noodig is en over verschillende jaren wordt verdeeld, niet gezegd worden de draagkracht der natie te boven te gaan. Ongetwijfeld noopt de toestand der financiën tot groote zuinigheid; het geldt hier echter geen uitgaaf van weelde, maar eene voorziening, die in het belang van de veiligheid van het land niet langer achterwege kan blijven. Wat betreft het denkbeeld, om minder snel aan de voltooiing der Stelling van Amsterdam voort te werken, zoo moest niet over het hoofd gezien worden, dat indien men daaraan voortwerkt op den voet als thans geschiedt, de Stelling op zijn vroegst toch nog in geen 20 of 25 jaar gereed is. (1)

Ook de wijze, waarop de Regeering de middelen wenscht te vinden, om de hier voorgestelde uitgave te dekken, lokte bestrijding uit. Voor de aanschaffing van nieuwe wapenen wilden sommige leden niet leenen, zelfs niet met den korten aflossingstermijn, dien de Regeering aanbeveelt. Bij de tegenwoordige vorderingen der techniek kan niemand er voor in staan, dat de nieuwe geweren gedurende 15 jaren na de levering der laatste partij, dus thans nog gedurende 20 jaren, voldoende zullen zijn. Mocht men zich genoodzaakt zien binnen dien tijd opnieuw een kleiner kaliber aan te nemen, of van stelsel te veranderen, dan zou de natie over eenige jaren wellicht wederom nieuwe geweren moeten betalen, terwijl de aflossing der leening voor die, welke men thans wil aanschaffen, nog niet zou zijn afgelopen.

Dit gevoelen werd door andere leden bestreden, die er op wezen, dat de aanschaffing eener nieuwe bewapening voor het leger een maatregel is, die voor een aantal jaren in de toekomst afdoende is, zoodat het alleszins rationeel is de uitgave daarvoor over een zeker tijdsverloop te verdeelen. Er wordt niet voorgesteld voor dit doel eene leening te sluiten, aflosbaar op de gewone wijze in 70 jaren; de som van f 9 500 000 zal in 20 jaren afgelost zijn. De eenige vraag is, of men kan verwachten, dat het nieuwe geweer niet binnen die 20 jaren verouderd zal zijn. En daarvoor bestaat, naar deze leden meenden, niet veel gevaar, met het oog op de groote verbeteringen, die het Mannlicher-geweer van 6,5 m.M. oplevert. Intusschen ook deze leden zouden op eene bepaalde verklaring der Regeering omtrent dit punt prijsstellen.

De opmerking werd gemaakt, dat, wanneer toch geleend moest worden, men geen 4 jaren zou behoeven te laten verlopen, alvorens de nieuwe wapenen alle zouden zijn aangeschaft. Deze termijn toch kwam verscheiden leden zeer lang voor. Mocht er in dien tusschentijd een oorlog uitbreken, dan zou slechts een gedeelte der krijgsmacht met het nieuwe geweer bewapend zijn.

§ 4. In de meeste afdeelingen waren leden, die meenden, dat voor ons minder behoefte bestaat aan een geweer van klein kaliber dan voor andere Mogendheden het geval was, aangezien ons leger slechts geroepen zal zijn in liniën en stellingen te strijden. Deze leden konden zich voorstellen, dat wanneer groote troepenmassa's in het open veld tegen elkander moeten optreden, het voor elk der partijen van overwegende beteekenis is in het bezit te zijn van geweren, waarmede reeds op grooten afstand en met groote snelheid kan gevuurd worden. Maar onze soldaten zouden eventueel achter aarden werken een vijand moeten afwachten, die langs nauwe accessen naderde, en daarbij zou het onzerzijds veel meer aankomen op een juist en kalm schot, dan op overstelpend vuur op grooten afstand.

Naar het gevoelen van andere leden was het hier betoogde uit een militair oogpunt moeilijk houdbaar. Niet alleen werd daarbij niet gedacht aan de noodzakelijkheid, waarin de handhaving onzer neutraliteit ons zou kunnen brengen, om buiten onze liniën op te treden, maar ook de voorstelling, die van de verdediging dier liniën werd gegeven, scheen zeer eenzijdig, terwijl zelfs in die voorstelling het nieuwe geweer voor den verdediger van onschatbare waarde zou zijn.

Bij deze bespreking verklaarde men vrij algemeen de Memorie van Toelichting zwak en onvolledig te achten, waar zij de wenschelijkheid van den voorgestelden maatregel betoogt. Wel

wordt herinnerd aan de genomen proeven, om eene keuze uit de verschillende stelsels te doen, en vindt men daarin eene opsomming van de goede eigenschappen van het geweer van 6,5 m.M. boven dat van 11 m.M., maar ten slotte wordt bestendiging van den tegenwoordigen toestand slechts „bedenklijk” genoemd, en gezegd, dat het „hoogst wenschelijk” zou zijn ons leger zoo spoedig mogelijk van vuurwapenen van verkleind kaliber te voorzien. Waar het, gelijk hier, volgens 's Ministers raming, eene uitgave geldt van niet minder dan f 9 500 000, achtte men die qualificatie veel te zwak. „Hoogst wenschelijk” zoo zeide men, zijn tal van zaken, maar op dien grond gaat men er nog niet toe over ze in het leven te roepen, wanneer daarmede, bij een ongunstigen toestand van 's Rijks financiën, zoo groote sommen zijn gemoeid. Men verzocht dan ook een stellig antwoord op de vraag, of de Minister het „gebiedend noodzakelijk” oordeelt, om „zoo spoedig mogelijk” tot de aanschaffing der nieuwe bewapening over te gaan.

Sommigen verzochten den Minister die vraag ook nog in het bijzonder te beantwoorden met het oog op het geval, dat wij ons in een eventueelen oorlog uitsluitend tot verdediging van onze liniën en stellingen bepaalden.

§ 5. In alle afdeelingen waren leden, die overwegend bezwaar hadden tegen de aanschaffing van het nieuwe geweer ook voor de schutterij. Het verwonderde hen, dat de Minister dit voorstelt, niettegenstaande hij zeer goed weet, hoe weinig de schutterij als wapenmacht beteekent. Het ware roekeloos deze over het algemeen weinig geoefende manschappen in het vuur te brengen tegenover de legers van een der ons omringende Mogendheden, en dus geldverspilling hen met het nieuwe geweer te bewapenen. En zelfs al wilde men het denkbeeld, om in geval van oorlog ook de schutterijen te doen uittrekken, niet opgeven, dan nog scheen het geweer model 1871—1888 voor de schutterij goed genoeg.

Hiertegen werd aangevoerd, dat indien men de schutterij eenvoudig ter zijde stelde, het gebrek aan de noodige manschappen nog grooter zou worden, en het leger dan bij eventueel optreden als het ware ter slachtbank zou worden gevoerd. En indien leger en schutterij gezamenlijk zouden moeten ageeren, is het onvermijdelijk aan beide dezelfde bewapening te geven. De kleinste vergissing zou de schromelijkste gevolgen kunnen hebben. Trouwens zonder wijziging van art. 37 der schutterijwet (11 April 1827, Staatsblad n°. 17), hetwelk bepaalt, dat de schutterijen met geweren van hetzelfde kaliber als bij het leger moeten worden gewapend, zou men de nieuwe bewapening niet voor het leger alleen mogen invoeren.

Sommige leden zouden alleen dan aan de schutterij de nieuwe geweren willen uitreiken, indien een eerste ban der schutterij werd gevormd, uitsluitend bestaande uit gewezen miliciens, welke maatregel hun zeer wel uitvoerbaar toescheen en waardoor de bezwaren tegen de bewapening der schutterij met het nieuwe geweer zouden komen te vervallen. Mocht dit niet geschieden, dan waren ook deze leden geneigd zich op dit punt bij de eerstbedoelde groep aan te sluiten.

Het trok de aandacht, dat de Minister wel voorstelt geweren voor de schutterij aan te schaffen, maar geen geld uittrekt voor de daarbij behoorende patronen. Inlichtingen dienaangaande werden gevraagd.

Verscheidene leden hadden met verwondering gezien, dat in de Memorie van Toelichting geen melding wordt gemaakt van de noodzakelijkheid, om ook het Indische leger van het nieuwe geweer te voorzien. Liggt het niet in de bedoeling der Regeering hiertoe over te gaan? Zoo neen, dan zouden deze leden dat zeer betreuren. Nog onlangs bleek op Lombok, hoe het Indisch leger tegenover een inlandschen vijand kan komen te staan, die over de beste vuurwapenen beschikt; terwijl bovendien uit het jongste Koloniaal Verslag (bladz. 42) bleek, dat het nieuwe geweer in Indië uitstekend heeft voldaan.

§ 6. Omtrent de vraag of het aanbeveling verdient, gelijk de Minister voorstelt, de levering der nieuwe wapenen aan eene buitenlandse fabriek op te dragen, ontspan zich eene uitvoerige gedachtenwisseling.

De tegenstanders van dit denkbeeld waren van oordeel, dat de nadeelen daarvan in het oog sprongen, en dat naar een middel moest gezocht worden, om de geweren binnenslands te doen vervaardigen. In de eerste plaats wezen zij er op, dat, bij goedkeuring van het voorstel des Ministers, Nederland voor de be-

(1) Men vergelijke het Voorloopig Verslag betreffende het wetsontwerp houdende vaststelling van de begroting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1895, blad. 2.

wapening van zijn leger gedurende de eerstvolgende vier jaren geheel afhankelijk zou zijn van het buitenland, terwijl ook na dien tijd de samenstellende deelen steeds uit den vreemde zouden moeten worden aangevoerd. Deze toestand zou niet alleen bedenkelijk zijn, indien Nederland in een oorlog gewikkeld werd, maar ook wanneer het Rijk, waarin de geweren werden aangemaakt, in een oorlog werd betrokken, zou er van levering van vuurwapenen of gedeelten daarvan aan eene vreemde Mogendheid wel niets komen. Bovendien zou, bij afsluiting van een contract met eene buitenlandsche fabriek, de som van f 9 500 000, waarop de uitgave geraamd is, bijna geheel naar het buitenland gaan, terwijl, indien men de nieuwe wapenen hier deed vervaardigen, en de winst binnenslands zou worden gehouden en een aanzienlijk deel der kosten in den vorm van arbeidsloonen aan Nederlandsche werklieden zou ten goede komen, hetgeen in dezen tijd van werkloosheid zeker geen onbeteeke-nende factor mag geacht worden. Ook bij den bouw der pantserschepen wordt er naar gestreefd de hooge kosten, die de schatkist zich getroost, althans zooveel mogelijk als nationaal inkomen voor het volk te behouden. Dit klemt te meer, nu de invoering van het nieuwe geweer toch belangrijke uitgaven ten behoeve van het aanschaffen van werktuigen enz. voor de samenstelling van de nieuwe wapens en patronen zou na zich slepen.

Met het oog op een en ander zouden deze leden het zeer wenschelijk achten, dat de Minister van Oorlog de hulp der particuliere industrie inriep, om hier te lande eene fabriek op te richten, waar de nieuwe geweren niet alleen samengesteld, maar ook aangemaakt kunnen worden. De eisch zou daarbij gesteld moeten worden, dat de aanmaak geschiedde onder contrôle van deskundigen, door den Minister aan te wijzen en voor geen hooger prijs dan bij eene buitenlandsche fabriek moest worden betaald. Men zou daarbij het voorbeeld van België kunnen volgen, waar de Minister van Oorlog aan de particuliere industrie een tijd van 1½ jaar gunde, om eene dergelijke fabriek op te richten. Dientengevolge verrees de geweerfabriek te Herstal. — In dit verband werd ook gewezen op de Cahiers des charges uitgevaardigd door de Direction Générale des Manufactures de l'Etat in Frankrijk bij de aanbesteding van luciferhoutjes, waaruit blijkt hoe men in het buitenland bij leverantiën ten behoeve vanden Staat, tracht de particuliere nijverheid te steunen. Bij eene zaak als die hier geldt, kon men daaruit voor ons land wel wat leeren.

Andere leden vreesden, dat het denkbeeld, om de nieuwe wapenen binnenlands te doen vervaardigen, voor uitvoering niet wel vatbaar is. Eene particuliere fabriek, die met het oog op de leverantie in quaestie werd opgericht, zou na enkele jaren geen werk meer hebben, en geen industrieel zou onder die omstandigheden zich aan de oprichting wagen, tenzij hij den prijs der wapenen zoo hoog kon stellen, dat de oprichtingskosten in eens goed gemaakt werden. Maar alsdan zou het Rijk zich zeker buitensporige uitgaven moeten getroosten. Doch ook afgezien hiervan meenden deze leden, dat eene Nederlandsche fabriek de nieuwe geweren niet zou kunnen leveren voor denzelfden prijs als eene buitenlandsche fabriek, voor welke deze leverantie er slechts één uit vele zou zijn. Eindelijk zouden ten onzent een voldoende aantal geschikte werkkrachten ontbreken, die in landen als bijv. België en Oostenrijk, waar de geweerfabricage sinds jaren inheemsch is, gevonden worden. Aan de oprichting eener Rijksfabriek, waar de Regeering de nieuwe wapenen zelve zou doen vervaardigen, viel nog minder te denken, aangezien men dan dadelijk voor de moeilijkheid zou komen te staan, hoe die fabriek na enkele jaren aan den gang te houden. De ondervinding in dit opzicht met 's Rijks marinewerf te Amsterdam opgedaan moedigde niet aan om een Rijksgeweerfabriek op te richten.

Deze tegenwerpingen kwamen den eerstbedoelden leden niet overtuigend voor. In het algemeen zagen zij niet in, waarom de nieuwe wapenen niet voor denzelfden prijs hier te lande konden aangemaakt worden, als waarvoor deze door eene buitenlandsche firma kunnen worden geleverd. Nu weegt zeker de moeilijkheid, dat eene nieuwe fabriek voor die gelegenheid zou moeten worden opgericht; maar dit ware, volgens deze leden, te ondervangen, indien de Staat, die toch werkplaatsen voor draagbare wapenen moet hebben, zich verbond na afloop der leverantie de fabriek over te nemen, waarbij dan nog eene regeling ten aanzien van het overgaan in Rijksdienst voor de werklieden ware te treffen.

Wat het ontbreken van geschikte werkkrachten betrof, zou zou men hieraan te gemoet kunnen komen, door in den aanvang eenige vreemde werklieden te laten overkomen, die dan allengs de Nederlandsche werklieden op de hoogte van het vak zouden

kunnen brengen. Dit bezwaar zou dus alleen in den aanvang bestaan.

Algemeen stelde men er prijs op dat de Minister, omtrent de hier besproken vraag, zijn gevoelen zou mededeelen.

§ 7. De overbrenging van de patroonfabriek, de werkplaatsen voor draagbare wapenen en voor ernstvuurwerken van Delft binnen de Stelling van Amsterdam, waarvan de kosten volgens de raming niet minder dan f 1 000 000 zouden bedragen, werd door verschillende leden niet noodzakelijk geacht. Het was hun niet duidelijk, waarom deze zaak aan de aanschaffing der nieuwe wapenen is vastgekoppeld. Onmiddellijk verband daarmede houdt zij, naar het scheen, niet. Wel is waar zouden nieuwe werktuigen, maten en gereedschappen noodig zijn, maar daarvoor wordt buitendien f 250 000 uitgetrokken. En waarom zouden die werktuigen niet in de werkplaatsen te Delft kunnen worden opgesteld? Maar bovendien wezen deze leden er op, dat het nut der overplaatsing binnen de Stelling van Amsterdam op dit oogenblik vrij problematiek was, nu er toch voorloopig geen kans is, dat die Stelling binnen de eerste 20 à 25 jaren gereed zou zijn. Eenige nadere aanduiding, waarom de Minister thans het meest gewenschte tijdstip voor dezen maatregel gekomen acht, scheen dan ook wel wenschelijk.

Bovendien wenschte men ingelicht te worden omtrent de volgende punten:

Is onder de raming van f 1 000 000 voor de oprichting van eene patroonfabriek, werkplaatsen voor draagbare wapenen, en voor ernstvuurwerken binnen de Stelling van Amsterdam begrepen de aanschaffing van de daarvoor benodigde terreinen?

Op hoeveel schat de Minister de kosten voor elk der drie genoemde inrichtingen afzonderlijk?

Welk is het bedrag der kosten, dat, door de oprichting der werkplaatsen binnen de Stelling van Amsterdam, voor rekening van andere Departementen dan dat van Oorlog komt?

Welke uitgaven zou het inrichten der bestaande werkplaats voor draagbare wapenen te Delft met het oog op de nieuwe geweren en karabijnen met zich brengen?

Wanneer zouden de nieuwe werkplaatsen binnen de Stelling van Amsterdam gereed zijn?

Wat zou bij totstandkoming der voorgenomen verplaatsing, met de bestaande inrichtingen te Delft geschieden?

Hoe specificeert de Minister den post van f 250 000 voor aanschaffing van werktuigen, maten en gereedschappen voor het samenstellen van geweren, karabijnen en patronen?

Waar en bij wie zullen die werktuigen, maten en gereedschappen worden aangeschaft?

§ 8. In alle afdeelingen werd geklaagd over de onvolledigheid der Memorie van Toelichting. Omtrent een groot aantal punten verzocht men nadere toelichtingen.

Zoo miste men eene opgave van de redenen, die er toe nopen met een kaliber van 6,5 m.M. genoegen te nemen, en niet tot de aanschaffing van een nog kleiner kaliber bijv. 5 m.M. aan te schaffen. Toch is dit punt van veel gewicht, daar, indien in de naaste toekomst een kaliber van 6, 5½ of 5 m.M. mogelijk moet worden geacht, er veel voor te zeggen zou zijn, om eene beslissing nog aan te houden en de proefnemingen voort te zetten. Er bestond eene bijzondere aanleiding voor den Minister, om zich hieromtrent uit te spreken, daar zijn ambtsvoorganger in de Memorie van Beantwoording betreffende de begroting van hoofdstuk VIII voor 1894 aantekende, dat onderzocht werd in hoever het gewenscht was het kaliber der nieuwe geweren tot 5 m.M. te verminderen. Gaarne zou men hieromtrent nader worden ingelicht.

Voorts wenschten men gaarne mededeelingen te ontvangen omtrent de resultaten bij de proefnemingen met de verschillende aangeboden stelsels verkregen, en werd de vraag gedaan, of alleen met het thans voorgedragen stelsel proeven bij de korpsen zijn genomen.

Ook werd gevraagd, welke het rookzwak buskruit is, dat aangeschaft zal worden. Is door proeven behoorlijk geconstateerd, dat dit tegen langdurige bewaring bestand is? Op welke wijze denkt de Minister zich dat kruit te verschaffen? Is dit binnenlands te verkrijgen, en zoo neen, zal dan eene inrichting daarvoor in het leven geroepen moeten worden?

Enkele leden wezen er hierbij op, dat het rookzwak buskruit bij een ver vervoer en bewaring in tropische landen door zelfontleding onbruikbaar wordt, en meenden daarom, dat indien het nieuwe geweer niet ook met gewoon buskruit te gebruiken

was, dit voor de mariniers en het Indische leger niet aanbevelenswaard zou zijn.

Op bladz. 2 der Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat de snelheid van vuren bij het nieuwe geweer tot 20 goed gerichte schoten in de minuut kan opgevoerd worden. Naar aanleiding hiervan werd de vraag gedaan, of de Minister niet vreest, dat in den strijd met een dergelijk wapen de vuurdiscipline niet zal zijn te handhaven. Naar men meende, is dit een bezwaar van de repeteergeweren.

Waarom wordt op 400 patronen per geweer gerekend, terwijl, zoo men zich niet bedroog, in den laatsten tijd de voorraad patronen in de magazijnen slechts $\pm$ 140 patronen per geweer bedraagt?

Zullen de patronen aanvankelijk door denzelfden fabrikant worden geleverd als de geweren en karabijnen? Op bladz. 4 der Memorie van Toelichting zegt de Minister, dat er bij den prijs der patronen op gerekend is, om, in stede van geheel gereed gemaakte patronen „zooveel mogelijk” de samenstellende deelen dier patronen aan te schaffen, en het vullen en verder gereed maken der patronen in eigen werkplaatsen te doen geschieden. Naar aanleiding hiervan werd gevraagd, hoeveel geheel gereed gemaakte patronen de Minister voornemens is aan te schaffen, en waarom niet al de patronen in eigen werkplaatsen worden gevuld en gereed gemaakt, wanneer daardoor, gelijk men in de Memorie van Toelichting leest, de deugdelijkheid beter verzekerd is en bezuiniging verkregen wordt.

Waarop, aldus vroeg men verder, zijn de door den Minister geraamde prijzen van f 37,50 per geweer, f 35,00 per karabijn, f 65,25 per 1000 scherpe en f 52,75 per 1000 losse patronen gebaseerd? Er waren leden, die meenden, dat de prijs der patronen te hoog is berekend.

Ten aanzien van het getal der aan te schaffen wapenen zou men gaarne nadere toelichting ontvangen. In de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat eene reserve dient beschikbaar te zijn, welke als minimum op 25 pct. behoort te worden gesteld. Op die wijze komt de Minister tot zijn voorstel om 140 000 stuks geweren en karabijnen aan te schaffen. Thans — ten minste op 1 Januari 1894 — bedroeg echter het aantal geweren en karabijnen van het tegenwoordig model — enkelladers en repeteergeweren te zamen gerekend — 154 288 (1), zoodat daarbij op eene reserve van p. m. 38 pct. schijnt gerekend te zijn. Denkt de Minister voor de toekomst met de door hem gevraagde 140 000 stuks te kunnen volstaan?

Ook begreep men niet, hoe de Minister op bladz. 4 der Memorie van Toelichting kon zeggen, dat onder het getal van 52 000 geweren en karabijnen, waarop aanvankelijk gerekend wordt, nog eenige reserve begrepen kan zijn. Men meende, dat er in stede van eene reserve een tekort zou wezen, waar

blijkens den sterktestaat (Stuk n°. 4 B, behoorende bij de begroting voor het Departement van Oorlog voor 1895) het door den Minister bedoelde aantal geweer- en karabijndragenden, n. l. bij de infanterie, de cavalerie, de pontonniers, de torpedisten en de genietroepen, 52 933 en derhalve 933 meer bedraagt.

Gevraagd werd verder hoeveel geweren en karabijnen zullen worden samengesteld uit de aangekochte verwisselstukken, terwijl daarbij werd opgemerkt, dat, waar de aldus aangemaakte wapenen blijkens de Memorie van Toelichting in mindering zullen komen van het totale aantal aan te schaffen wapenen, dit laatste niet lager is gesteld.

Voorts werd omtrent den post van f 40 980, uitgetrokken voor kosten van keuring, reis- en verblijfkosten, toelagen aan officieren en wapencontroleurs, alsmede jaarwedden en daggelden voor tijdelijk personeel, eenige meerdere toelichting verzocht.

Het trok de aandacht, dat in den bij dit wetsontwerp overgelegden uitgewerkten en toelichtenden staat geen karabijnen worden vermeld. Waarom wordt bij den eersten termijn van aanschaffing niet gerekend op aanschaffing van karabijnen, waar het toch volgens het medegedeelde op bladz. 4 der Memorie van Toelichting hoofdzaak is, dat binnen zoo kort mogelijken tijd de nieuwe wapenen kunnen worden uitgereikt o. a. aan de cavalerie?

Eindelijk verzochten sommigen ook ten aanzien van het bedrag van f 2 572 000, waarmede de Minister voornemens is de begroting van het VIIIste hoofdstuk voor 1896 te verhooggen, eene specificatie, gelijk in stuk n°. 4 voorkomt ten aanzien van de uitgaven, die ten laste der begroting van 1895 komen.

Artikel 1.

Naar het gevoelen van sommige leden behoort de uitgave, die hier wordt voorgesteld, niet in de afdeling *Buitengewone uitgaven* te huis. De vernieuwing der bewapening is een maatregel, die wel niet jaarlijks, maar toch periodiek terugkomt, en dus niet als buitengewoon kan aangemerkt worden.

Hiertegen werd aangevoerd, dat de aanschaffing van een nieuw geweer wellicht over 20 jaren of langer nogmaals noodig kan zijn, maar dat deze daarom toch ongetwijfeld tot de buitengewone uitgaven moet worden gebracht. Bovendien werd er op gewezen, dat men zich de illusie niet meer kon maken, dat de uitgaven in de XVIde afdeling van het VIIIste hoofdstuk inderdaad buitengewoon waren. Gedurende hoeveel jaren achtereenvolgens wordt bijv. op art. 97 f 500 000 voor geschut aangevraagd?

Onderart. 97 bis. Wanneer men 30 000 geweren ad f 37,50 koopt, moet eene som van f 1 125 000 betaald worden en niet, gelijk in den uitgewerkten en toelichtenden staat voorkomt f 1 112 500. Het geldt hier eene fout in de becijfering. Voor het eindcijfer van onderart. 97 bis zal in plaats van f 2 097 800 gelezen moeten worden f 2 110 300, waardoor ook de cijfers van art. 2 veranderen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 29sten November 1894.

SCHEPEL.
LIEFTINCK.
RUTGERS VAN ROZENBURG.
SERET.
DE BOER.

(1) Blijkens den staat, overgelegd bij de begroting voor het Departement van Oorlog voor 1895 (Stuk n°. 6) waren voorhanden:

Geweren:		
Model 1871	94 600	
„ 1871—1888	51 900	
Cadetten- en pupillen	488	
		146 988
Karabijnen:		
Cavalerie	3 860	
Genie	2 100	
Marechaussee	700	
Pontonniers	700	
		7 300
Te zamen		154 288.